

MIDI: MeetInstrument Determinanten van Innovaties

TNO innovation
for life

INVOERING INNOVATIES

Een bewezen effectieve innovatie (richtlijn, interventie, programma) in de preventie of zorg wordt niet om die reden per definitie een succes in de praktijk. Diverse complicaties kunnen zich voordoen waardoor een innovatie niet wordt gebruikt zoals bedoeld. Als gevolg daarvan kunnen de effecten van de innovatie bij de uiteindelijke doelgroep uitblijven. Inzicht in de relevante belemmerende en bevorderende factoren (determinanten) van het gebruik van de innovatie is een belangrijke eerste stap voor het planmatig ontwikkelen van een invoerstrategie. Hiermee kan de invoering verbeterd worden en kunnen de gewenste effecten van de innovatie worden gerealiseerd.

TNO ontwikkelde een kort en generiek diagnose-instrument, genaamd MeetInstrument Determinanten van Innovaties (MIDI), om belangrijke determinanten van de invoering systematisch in kaart te brengen.

MIDI is te verkrijgen via de website www.tno.nl/midi.

METEN VAN DETERMINANTEN

Systematische kennis over de condities voor succesvolle invoering van innovaties in de preventie en zorg is nog schaars. De gebruikte innovatiemodellen hebben een belangrijk gemeenschappelijk uitgangspunt: eerst dient een analyse van determinanten van invoering plaats te vinden. Dit is nodig om vervolgens gerichte invoerstrategieën te kunnen ontwikkelen, die het gebruik van de innovatie verbeteren. Het meten van determinanten is daarmee een eerste en basale activiteit voor alle onderzoekers en implementatiebegeleiders.

ONTWIKKELING MEETINSTRUMENT

TNO heeft in 2002 een lijst van 60 potentieel relevante determinanten samengesteld op basis van een literatuurreview, een Delphi-onderzoek onder implementatiedeskundigen en empirische studies. Echter, een lijst met 60 determinanten is voor gebruik in de praktijk of onderzoek vaak te lang. Daarom voerde TNO in 2012 een studie uit om te komen tot een empirische onderbouwde reductie van de oorspronkelijke lijst, en de gereduceerde lijst om te zetten naar een generiek diagnose-instrument.

METHODE

Er is een meta-analyse uitgevoerd over acht verschillende TNO studies naar de invoering van preventieve innovaties in de Jeugdgezondheidszorg en het onderwijs. Binnen deze studies is de oorspronkelijke lijst van 60 determinanten grotendeels uitgevraagd en de mate van gebruik van de innovaties zijn vergelijkbaar gemeten. De data van deze studies zijn gecombineerd, missende waarden zijn geïmputeerd en regressieanalyses zijn vervolgens verricht om te bepalen welke determinanten het gebruik van de innovaties het best voorspelden: afzonderlijk én in combinatie met andere determinanten. De resultaten zijn vervolgens voorgelegd aan implementatiedeskundigen, werkzaam in beleid, onderzoek en praktijk. Zij beoordeelden de vraagstellingen van de gereduceerde lijst van determinanten. Ook beoordeelden zij de relevantie van determinanten die wel in de oorspronkelijke lijst van 60 determinanten voorkwamen, maar niet in de meta-analyse konden worden getoetst omdat daarvoor geen of onvoldoende data beschikbaar waren.

RESULTATEN

Na meta-analyse en consultatie van de implementatiedeskundigen resulteert een lijst met 29 determinanten (zie Tabel 1) :

- 22 determinanten zijn het resultaat van de meta-analyses van de empirische data. Zij vertonen afzonderlijk een statistisch significant verband met het gebruik van de innovaties (zij verklaren samen 22% van de variantie in gebruik);
- 6 determinanten van de oorspronkelijke lijst waarvoor geen of onvoldoende data beschikbaar waren, zijn op advies van de implementatiedeskundigen behouden;
- 1 volledig nieuwe determinant is op advies van de implementatiedeskundigen aan de nieuwe lijst toegevoegd.

Tabel 1. De lijst met 29 determinanten van het gebruik van innovaties.

DETERMINANTEN M.B.T. DE INNOVATIE

1. Procedurele helderheid (o): Mate waarin de innovatie in heldere stappen / procedures is beschreven.
2. Juistheid (o): Mate waarin de innovatie is gebaseerd op feitelijk juiste kennis.
3. Compleetheid (o): Mate waarin de beschreven activiteiten in de innovatie volledig zijn.
4. Complexiteit (o): Mate waarin de innovatie complex is om uit te voeren.
5. Congruentie huidige werkwijze (o): Mate waarin de innovatie aansluit bij de bestaande werkwijze.
6. Zichtbaarheid uitkomsten (o): Zichtbaarheid van de uitkomsten voor de gebruiker, bijvoorbeeld of het effect van een behandeling zichtbaar is.
7. Relevantie cliënt (o): Mate waarin de gebruiker de innovatie relevant vindt voor zijn / haar cliënt.

DETERMINANTEN M.B.T. DE GEBRUIKER

8. Persoonlijk voordeel / nadeel (o): Mate waarin het gebruik van de innovatie voordeel / nadeel oplevert voor de gebruiker zelf.
9. Uitkomstverwachting (o): Gepercipieerde belang en waarschijnlijkheid dat het beoogde doel met de innovatie bij de cliënt wordt bereikt.
10. Taakopvatting (o): Mate waarin de innovatie past bij de taken waarvoor de gebruiker zich in zijn / haar functie verantwoordelijk voelt.
11. Tevredenheid cliënt (o): Mate waarin de gebruiker verwacht dat de cliënt tevreden is over de innovatie.
12. Medewerking cliënt (e): Mate waarin de gebruiker verwacht dat de cliënt meewerkt aan de innovatie.
13. Sociale steun (o): Steun die de gebruiker ervaart of verwacht met betrekking tot het gebruik van de innovatie, bijvoorbeeld van collega's, andere professionals waarmee men samenwerkt, leidinggevende of management.
14. Descriptieve norm (o): Waargenomen gedrag van collega's; mate waarin collega's de innovatie gebruiken.
15. Subjectieve norm (o): De invloed van belangrijke anderen over het gebruik van de innovatie: dit is het product van a. de gepercipieerde verwachting van belangrijke anderen over het gebruik van de innovatie en b. de mate waarin iemand geneigd is zich iets aan te trekken van de verwachtingen van die belangrijke anderen.
16. Eigen-effectiviteitsverwachting (o): Mate waarin de gebruiker zich in staat acht de verschillende activiteiten uit de innovatie uit te voeren.
17. Kennis (e): Mate waarin de gebruiker kennis heeft die nodig is om de innovatie te kunnen gebruiken.
18. Informatieverwerking (o): Mate waarin de gebruiker kennis heeft genomen van de inhoud van de innovatie.

DETERMINANTEN M.B.T. DE ORGANISATIE

19. Formele bekrachtiging management (o): Formele bekrachtiging van de innovatie door het management, bijvoorbeeld door de innovatie in het beleid op te nemen.
20. Vervanging bij personeelsverloop (o): Vervanging van vertrekkende medewerkers.
21. Capaciteit / bezettingsgraad (e): Voldoende personeelsbezetting op de afdeling of in de organisatie waar de innovatie gebruikt wordt.
22. Financiële middelen (e): Beschikbaarheid van financiële middelen die nodig zijn voor het gebruik van de innovatie.
23. Tijd (o): Hoeveelheid tijd die beschikbaar is voor het gebruik van de innovatie.
24. Beschikbaarheid materialen en voorzieningen (e): Aanwezigheid van materiële voorzieningen voor het gebruik van de innovatie, bijvoorbeeld apparatuur, materialen of ruimte.
25. Coördinator (o): Eén of meerdere personen die belast zijn met het coördineren van de invoering van de innovatie binnen de organisatie.
26. Turbulentie in de organisatie (p): Mate waarin er andere (organisatie)veranderingen gaande zijn die de invoering van de innovatie in de weg staan, bijvoorbeeld reorganisaties, fusies, bezuinigingen, personeelsverloop of gelijktijdige invoering van verschillende innovaties.
27. Beschikbaarheid informatie over gebruik innovatie (o): Beschikbaarheid van informatie over het gebruik van de innovatie.
28. Feedback aan gebruiker (o): Feedback over voortgang van het invoeringsproces aan de gebruiker.

DETERMINANTEN M.B.T. SOCIAAL POLITIEKE OMGEVING

29. Wet- en regelgeving (e): Mate waarin de innovatie past binnen bestaande wet- en regelgeving die door de bevoegde instanties zijn opgesteld (denk aan financiële structuren, inhoudelijke wetgeving en toezicht vanuit de Inspectie voor de Gezondheidszorg of de Nederlandse Zorgautoriteit).

(o) op basis van objectieve (empirische) gegevens uit de meta-analyse

(e) op basis van theoretische verwachtingen van implementatiedeskundigen

(p) op basis van praktijkervaring van implementatiedeskundigen

TOEPASSING: MIDI

Alle determinanten zijn beschreven in MIDI: MeetInstrument Determinanten van Innovaties. Dit instrument biedt een concrete handreiking voor het meten van determinanten van het gebruik van innovaties in de preventie en zorg. Voor elke determinant wordt aangegeven met welke vraagstelling(en) en antwoordcategorieën deze bij voorkeur in vragenlijstonderzoek gemeten wordt. Een voorbeeld van één determinant uit MIDI is gegeven in tabel 2.

TOEKOMST

Implementatiebegeleiders kunnen MIDI inzetten om hun advies aan de praktijk systematisch te onderbouwen en de voortgang van het implementatieproces te monitoren. Onderzoekers worden uitgenodigd de predictieve validiteit van de 29 determinanten zo veel mogelijk in andere settings te verkennen. Bij beschikbaarheid van meer data kan in de toekomst de sensitiviteit en stabiliteit van de determinanten verdergaand worden verfijnd om zo bij te dragen aan de professionalisering van de implementatiepraktijk.

Tabel 2. Voorbeeld van één determinant uit MIDI.

Determinant 1	Procedurele helderheid
<i>Omschrijving</i>	Mate waarin de innovatie in heldere stappen / procedures is beschreven.
<i>Operationalisatie</i>	De innovatie geeft helder aan welke activiteiten ik in welke volgorde moet uitvoeren.
<i>Antwoordcategorie</i>	(1) helemaal mee oneens / (2) mee oneens / (3) noch mee oneens, noch mee eens / (4) mee eens / (5) helemaal mee eens

TNO.NL

GEZOND LEVEN

TNO initieert technologische en sociale innovatie voor een gezonde inrichting van ons leven en voor een vitale samenleving.

Wassenaarseweg 56
 Postbus 2215
 2301 CE Leiden (Gorter-gebouw)

LEVENSLANG GEZOND

Dr. M.A.H. Fleuren
 Senior onderzoeker implementatie
 E margot.fleuren@tno.nl
 T 088 866 62 76